

Politikkur sum lívsáskoðan

Politikkur er í Føroyum blivið tað sama sum kreppa: Tøl, sum ikki eru, sum tey skulu vera. Greinasavnið hjá Jóanesi Nielsen er um politikk sum gerandisdag, skaldskap, kærlleika og hatur, vónbrot og dreyamar.

Tað er eisini eitt slag av sjálvbiografi. Og so er tað søgan um tann fámenta føroyska vinstravongin, sum upp gjøgnum 1980'ini royndi at standa við sitt

Bóka- ummæli

Edmund

Nýggjárstaftan lurtaði eg eftir nýggjárshøvuð lög-mans.

Edmund Joensen er ein dámligur maður. Og tað er ein stór dygd, tá ein er politikari. Allar tær kynisku og arrogantu Svend Aage El-lefsen-typpar, sitað hava á tingið, hava verið við til oyðilagt tað lívsneyðuga á-litið millum politikarar og veljarar.

Soleiðis er Edmund ikki. Edmund er ... ja, dámligur. Fittur.

Men heldur ikki hann er nakar góður politikari. Ein politikari skal seta vónir í fólk. Hann skal hava vísið-nir. Dreyamar. Eldhuga. Hann skal vera leiðari.

At hoyra Edmund halda nýggjárshøvuð, var sum at hoyra ein brævorðnara tosa. Upplstur av turrum tølum, statistikki. Konstatering av fakta. Og enná ein ússalig veljaralífrán: Í 1991 mettu eg og Finnogi og Atli um, hvussu tað fór at gangast í 1992. Og eg fekk rætti!

Í eini nýggjárshøvuð! Ál-varatos.

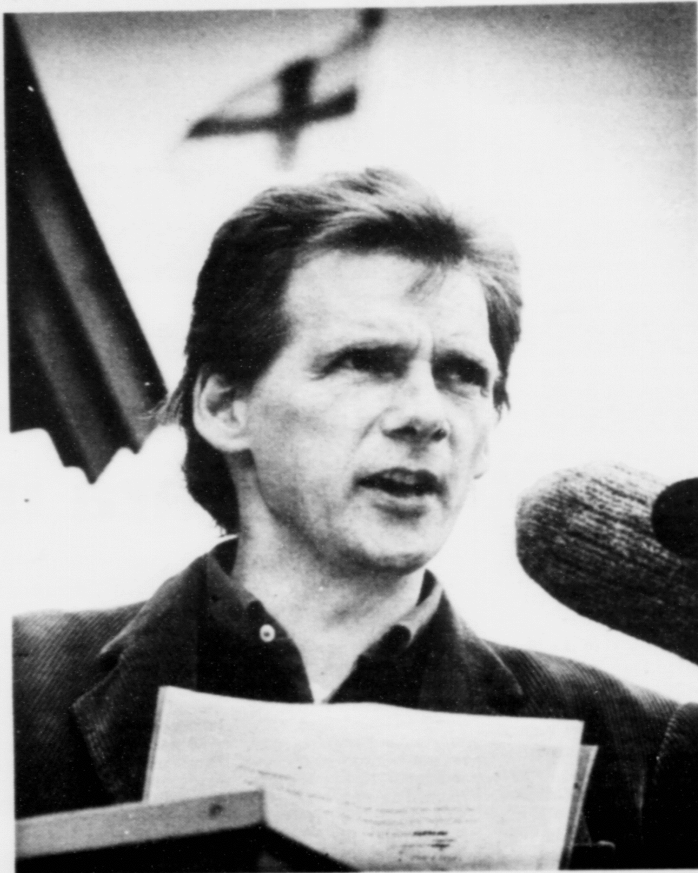
Men soleiðis eru politikararnir og politiska kjakið blivið her á landi.

Turr tøl.

Jóanes

Nýggjárshøvuð las eg greinasavnið hjá Jóanesi Nielsen, sum kom út fyri jól, »Undergrounding«. Allar greinirnar hava meira politiskt góðs, enn nýggjárshøvuð lög-mans.

Har er eitt m.a. eitt brot, sum hóast tað er sagt um fakkfelagsleiðarar, væl kundi verið skrivað um nettupp Edmund og hansara líkar: »Vanliga hava hesi fólkini lummarnar fullar av statistikki, tølum og prosentum. Meginparturin av agita-sjónini kann leiðast aftur til 2 og 3 tabellina. Talið er tað loyniliga trygdarnetið, teir hava undir sær. Og sjálvandi nýstust okkum talið. Tað er ein partur av tí stóru kommunikasjónini. Men tað er í orðinum, at sá-lin býr. Við orðinum opna vit verðina, og savna hana aftur í ta heild, sum gevur okkum vissuna«.

Í Føroyum hava verið fleiri viðskygdir politikarar, sum hava skilt hetta. Nú eru fáir. »Politikararnir eru deyðir, og stemmufiskararnir hava tikið ræðið í teirra sessum«, sigur Jóanes Nielsen í savninum. Og »stevnuskráirnar eru koddin, har tey kosnu sova sín dreymaleysa svøvn«.

Soleiðis er tað blivið. At fáast við politikk snýr seg fyri tey flestu um at skava eitthvørt til sín sjálvs.

Jóanes Nielsen er ein av teimum fáum, sum farnu árinu hava lutikið í politiska orðaskiftinum í Føroyum, uttan at seta sær atkvøður aftur-fyr.

Heldur ikki nevndarses-sir. Heldur ikki popularitet.

Hann hevur upp gjøgnum 1980'ini ótróytliga skrivað í tey smáu bløðini hjá tí fámenta føroyska vinstra-

vonginum. Hann hevur verið politikari í einum lít-lum »undergrounding«-i, hvørs sjónarmið og endamál bert nakrir heilt fáir føroyingar hava tikið undir við.

Í andsteði

Í dag eru tey færr enn nakrantíð, sum taka undir við endamálinum um sosialis-tiska kollvelting. Ella sjón-armiðinum, um at privati ognarrætturin er røttin til allt ónt.

Men Jóanes Nielsen hevur staðið, og stendur fast við hesi sjónarmið.

Og tí er hann allatíðina í andsteði. Hann tekur ikki undir við tí grundleggjandi í okkara samfelagsskipan. Hann er eisini imóti teimum kristiliga samkomunum. Trýr ikki uppá Gud.

Soleiðis er hann kendur.

Maðurin, sum er imóti tí, sum fyri nógv er tað grundleggjandi í Føroyum.

Men hann verður ikki millum tey, sum rýma av landinum. Tí tað, sum hann er imóti, er ikki tað grundleggjandi fyri hann.

Gerandisvirkni

Mitt í 80'unum vaskaði Jóanes Nielsen Bacalao um náttina. Tað var mangan einligt, »men vármorg-narnir hjá einum náttar-beiðara eru eitt njólsu av heilt serligum lagi. Hetta er tíðin, tá ið líkkurnar koma. Vágin full av hvítum veingjum. Tær fyrstu sól-strálarurnar koma í vindey-guni, fáa morgundeggina á Shell- og Essotangnum at glitra í teimum deiligastu lítum. At fáa sær ein royk á einum fiskakassa sovord-nar latur, betri heilivágur

fyrí sinni er ikki til«.

Tað er tilíkt, sum fyri Jóanes er tann grundleggjandi orsökini til, at vit búgva í Føroyum.

Hann gevur Heðini Brú rætt í, at eingin býr í Føroy-um av praktiskum orsökum, og skoytir uppí: »Vit búgva her, tí vit elska hetta landið. Landsløgini. Bygdarnar og býrnar. Alt hetta hava vit fingið í varðveitslu. Út imóti hálvhundrad áttar-lið hava roynt at húsast í oyggjunum. Her hevur okkara mál ment seg. Skaldskapurin fingið luft undir veingirnar. Og eg veit ikki, hvussu - nógvur 100.000 blæur tilsamans eru tornaðar á snórnum kring landið«.

Hetta heldur Jóanes Niel-sen vera virðini hjá føroyin-gum. Landið. Málið. Bók-mentimar. Gerandisdagar-nir.

Tey góðu og tey óndu

Men so eru tað fólkini. Her býtur hann klárt upp í tey góðu og tey óndu.

Og hann er í fleiri grei-num ógíliga bondskur. Navngivnið persónar, sum umboða »maktina«, verða kallaðir bæði pakk og beist og tað, sum nógv verri er.

Hesir eru vinnulivs-mennir, fakkfelagfor-mennir, politikararnir. Tey, sum øll hini hava - ella høvdu! - virðing fyri.

Jóanes hevur virðing fyri einum øðrum lagi av fólk. Hann fór til skips áðrenn 7. flokkur var lögur, og skrivar soleiðis um menninar, hann var saman við: »Men tann umsorgan, sum tolnir fiskimenn vistu dreinginum Jóanesi Nielsen, tann tryggileikakensla og tann religiøsa virðing fyri náttúrukreftinum, sum búið so langt inni í hjørtunum á he-sum monnum, sovordí ber ikki til at gloyma, tað býr innan í einum sum eitt markleyst áliti til tað góða í fólk«.

Tað politiska stríðið í Føroyum er fyri Jóanes Nielsen eitt stríð millum tey fyrru og tey seinnu fólkini. Tað er stættarstríð. Hann politiserar øll viðurskifti. Alt verður sett í politiskan bás. Alt eigur sítt pláss í tí politiska stríðinum.

Beiskleikin

Men hetta stríð er ongantíð veruliga kyknað í Føroyum. Og tí seta vónbrotni, beisk-leikin, vanvirðingin og -viðhvørt - hatríð hjá Jóanesi Nielsen eisini sín sterka dám á greinasavnið.

Hann hatar tað »ósmæd-na pakkíð«, sum hevur »spekulerað seg feitt og do-við« á herðum fiskimán-sins.

Og hann er vónbrotnin av, at Føroya vanliga fólk er so sløst og dovið politiskt. Í januar 1988, tá øll dansaðu blint um gullkálvin, var týðuligt, at tann politiski idealisturin á vinstravongin-um var eitt sindur mótfallin: »Tað sigst vera gjør-ligt at flenna seg í ørviti. Ið hvussu so er ber til at pissa í

buksurnar av látri. Og ak-kurát hesa vátu og nipnu kensluna fara føroyingar at kenna. Í árváls hava vit sli-gið alt upp í glens. Nú fer váta rokningin at koma«.

Men eisini hansara egnu sviku. Ein og ein hvørva tey virknu fólkini av vinstra-vonginum. Gerast ein par-tur av »maktini« og halda sínar »korrumpæðu fing-rar langt burtur frá politis-kum renovatiónsarbeiði«.

Jóanes og tey gerast færr og færr. Og hann má stað-festa, at »undir hákonjunk-turinum flenna fólk at kommunistum. Tað deiliga verður dyrkað. Ein smíl-andi líkasæla triumferar gjøgnum alt stakkala-státsið«.

So kom kreppan. Og hel-dur ikki hon hevði við sær nakran uppreistarhug her á landi. Vit vunnu ein fót-bóltsdyst, og »knæskelin á navnanum Jóanes Jakob-sen fekk størri týðning enn landsbankin«...

Men Jóanes Nielsen bleiv verandi á vinstraveingin-um. Næstan einsamallur.

Og eftir at savnið var komið út, segði hann við Dimmalætting, at »eg havi tað betri saman við einum tungutalara úr Skopun enn einum føroyskum sosia-listi«.

Jóanes Nielsen hevur valla tað stóru virðingina fyri tungutalarum úr Sko-pun. Setningurin virir, hvussu einsamallan hann man kenna seg politiskt.

Ein lívsáskoðan

Men Jóanes Nielsen hevur altíð staðið uttanfyri. Hann hevur ikki ordiliga passað inn nakrastaðni.

Eftir mínum tykki hevur hann verið alt ov fastlæstur í teimum sosialistisku teori-um, men hetta hevur hinvegin havt við sær, at hann aldrin hevur gjørt kompromis. Hann hevur aldrin havt fyri neyðini at lagt sensur á seg sjálvan. Hann hevur kunnað skrivað um politikk uttan at hugsa um, hvørt tað hann skrivaði var hóskandi ella ei.

Hann hevur jú ikki verið í parti við nokrum uttan ein-um lítlum skarða av føroys-kum kollveltingarsinnað-um.

Tað hevur givið honum møguleika at skriva ærligt og ektað. Og tann mögu-leikan hevur hann nýtt til fulnar. Hann hevur aldrin sagt dekan fari, tá fanin gali var betur hóskandi.

Greinirnar hjá honum snúgva seg um politikk - men ikki um politikk í van-ligari, føroyskari merking. Ikki í partapolitiskari mer-king.

Hjá Jóanesi Nielsen snýr politikkur seg um kærlleika og dreyamar og hatur og beiskleika. Tað er einki mark ímillum mentan og politikk. Tað er heldureinki mark ímillum sterkar, per-sónligar kenningar og poli-tikk. Og humorurin er eisini

